

Hier en nu – deel 2

Senryu's in reservetijd

Jan CM Willems

Eerder verscheen *Hier en nu. Senryu's* (ISBN 978 90 8560 154 8) bij Uitgeverij SWP.

Hier en nu – deel 2
Senryu's in reservertijd
Jan CM Willems

ISBN 978 90 8560 187 6

NUR 740

© Jan CM Willems

© 2022 Uitgeverij SWP Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met Uitgeverij SWP voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen door een onderwijsinstelling van een gedeelte uit deze uitgave, in papieren vorm of digitaal, (bijvoorbeeld voor plaatsing ervan op uw digitale leeromgeving of in een reader) kunt u zich richten tot: Stichting UvO, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, Tel. 023-8700212, www.stichting-uvo.nl UvO@cedar.nl.

*Aan Annet
en alle lieve familie en vrienden*

Dank lieve mensen
voor jullie gebeden, steun
bezoek en wensen

Broer over senryu's

*Waarom senryu's?
wel, in der Beschränkung zeigt
sich erst der Meister*

*Voor een meester zijn
zeventien lettergrepen
meer dan voldoende*

*Wie genoeg heeft van
veel geblaas en weinig wol
schrijve senryu's!*

*Oeverloos gelul
kun je inwisselen voor
bondige waarheid*

*Zonder meer verdwijnt
het eeuwige geleuter
in een senryu*

*Linea recta
naar de kern van de zaak gaan
voor de aardigheid*

*Duidelijk en mooi
kort maar krachtig, klein maar fijn
't is een senryu!*

*Spreken is zilver,
zwijgen is goud, senryu's
zijn van platina!*

Zus over bundeling senryu's

Met het zwaard van Damocles boven zijn hoofd, beseffend dat iedere minuut de laatste kan zijn, slaagt de schrijver er toch weer in om een groot aantal senryu's te schrijven. Terwijl het lichaam verzwakt, lijkt zijn geest alleen maar scherper en zijn hart gevoeliger te worden. Hoe het hem steeds weer lukt om emotie en visie in een paar lettergrepen te vatten, blijft voor mij een wonder. Al met al een geweldige prestatie. En wat een zegen dat we deze getalenteerde dichter nog even onder ons mogen hebben ...

Inhoud

Woord vooraf	9
Verantwoording	12
1 God, heelal, toeval	17
2 Familie, relaties, trauma's	25
3 Mindfulness, meditatie, mantra's	59
3.1 Retraites	59
3.2 Wiel van Bewustzijn	65
4 Politiek, macht, populisme	85
5 Impressies, gedachten, observaties	165
6 Kanker, verlies, vaarwel	213

Woord vooraf

In de tweede helft van zijn leven schreef Jan CM Willems (Nijmegen 1952) vele duizenden senryu's. In deze tweede bundel staan de senryu's die hij schreef van augustus tot december 2021, de reservetijd na zijn door oncologen aangekondigde dood. De bundel stopt waar behandeling van zijn kanker onverwacht toch weer mogelijk werd geacht – uiteraard met 'garantie tot de voordeur.' De medio juli voorspelde reservetijd van enkele weken was intussen vier maanden geworden. In die vier maanden schreef hij bijna twee duizend senryu's, steeds in de verwachting het sterfjaar 2021 op de achterflap van *Hier en nu – Senryu's* 'deel 1' te halen.

De senryu's in deze bundel sluiten direct aan op die in de eerste bundel waarin een selectie uit de periode 1995-juli 2021 is bijeengebracht. In die periode zette Jan Willems zich in voor de preventie van kindermishandeling. Hij promoveerde op het vuistdikke *Wie zal de opvoeders opvoeden?* (1998). En werd vervolgens de eerste hoogleraar kinderrechten in Nederland. Samen met psychiater Dries van Dantzig richtte hij RAAK op, de Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling. Ook was hij lid van de door de minister voor Jeugd en Gezin ingestelde Landelijke Stuurgroep Aanpak Kindermishandeling.

Willems ziet de emancipatie van het kind in het verlengde van de afschaffing van de slavernij en de emancipatie van de vrouw. De emancipatie van het kind zal definitief een einde maken aan het bezitsdenken van de ene mens over de andere. Bekroning zal zijn de afschaffing van automatisch ouderlijk gezag bij de geboorte van een kind. De weg daarheen ziet hij al ingeslagen via kinderparticipatie op de basisschool (*KinderrechtenNU*) tot steeds betere informatie over respectvol en liefdevol opvoeden – met als hoogtepunt het werk van Daniel Siegel en Tina Bryson (*Het hele brein, het hele kind; Het ja-brein; The power of showing up*).

Volgende stappen zullen liggen op het vlak van betere voorbereiding en toerusting van ouders: scholing, verlof, ondersteuning, begeleiding. Ouderlijk gezag zal afhankelijk daarvan voorwaardelijk worden. Het kind niet langer als bezit van al of niet geschikte verwekkers.

Daarmee zal de weg kunnen worden ingeslagen naar een wereld waarin geen kind meer mishandeld, misbruikt of verwaarloosd wordt, een wereld waarin alle kinderen veilig aan hun opvoeders zijn gehecht. Een toekomst waarin wereldwijd niet twee derde maar zo goed als alle kinderen veilig gehecht zullen zijn, ziet hij dan weer als basisvoorwaarde voor de uitbanning van armoede, oorlog, geweld en kernwapens. Zal de mensheid dat nog mogen meemaken? Of zullen God, heeal of toeval al eerder hebben toegeslagen?

Ook in deze bundel keren deze gedachten in diverse senryu's terug. Maar de meeste senryu's gaan toch over de verbazing, verontwaardiging, teleurstelling, vreugde en verdriet in het hier en nu van de auteur. Verbazing en verontwaardiging over politiek, machtsmisbruik en populisme. Teleurstelling over het leed dat kinderen door volwassenen onnodig wordt aangedaan door het uitblijven van het handelen naar het inzicht in het cruciale belang van zwangerschap en eerste levensjaren voor mens en maatschappij. Vreugde en verdriet gedeeld met geliefde en vrienden over mens, natuur en klimaat. Dan tokkelen de vingers: vijf-zeven-vijf. Het aantal lettergrepen van de drieregelige haiku en senryu.

Maar waar de haiku vooral gaat over de natuur, gaat de senryu meer over de mens. In het bijzonder de mens Jan Willems en de jeugd van kindermishandeling, wreedheid en liefdeloosheid die hij zelf, in een bijna levenslang proces, te verwerken had. Het hier en nu betreft vaak de rouw daarover en de inzichten die dat opleverde. In hemzelf en in de geheel niet toegeruste volwassenen die verant-

woordelijk waren voor de opvoeding van hem, zijn zus en broers. Mindfulness en mantra's in de vorm van senryu's waren daarbij een belangrijk hulpmiddel. Niet in de laatste plaats ook in de – verwachte – laatste levensfase, die van kanker en aangekondigde dood.

Jan CM Willems

Maastricht, 6 december 2021

Verantwoording

In deze tweede bundel staan de senryu's die de auteur schreef van augustus tot december 2021, de reservetijd na zijn door oncologen aangekondigde dood.¹ De rubricering is dezelfde als die in de eerste bundel zoals is aangegeven in de inhoudsopgave. De senryu's houden strikt de haiku-vorm aan van drie regels van respectievelijk vijf, zeven en vijf lettergrepen, of liever klankeenheden. De regels staan niet per se op zich, de tekst kan over de regels overlopen. Een enkele maal is (binnen)rijm toegepast. Nadere uitleg en toelichting over senryu's en het verschil met haiku's zijn te vinden in de senryu's direct hieronder.

De senryu's van hoofdstuk 3.1 (Retraites) sluiten aan op de senryu's die tot stand zijn gekomen tijdens de retraites van *Human Awakening* onder de bezielende leiding en lessen van Michiel Drost en Carolien Sijberden. De senryu's van hoofdstuk 3.2 (Wiel van Bewustzijn) sluiten aan op die welke grotendeels zijn gebaseerd op het werk van Daniel Siegel, met name zijn boek *Aware*. In hoofdstuk 6 zijn *Kanker (1)* tot en met *Kanker (112)* overgenomen uit *Hier en nu – Senryu's* (deel 1) om een doorlopende reeks en een doorlopend 'kankerverhaal' te verkrijgen.

Aan het eind van elk hoofdstuk zijn bronvermeldingen en/of toelichtingen in eindnoten opgenomen, veelal ter verduidelijk van de context en aanduiding van de tijd van schrijven van de desbetreffende senryu.

Errata deel 1

- p. 80 senryu 9: ... blaast ze weg *moet zijn*: blaast het weg
p. 193 senryu 2: Hoopt *moet zijn*: Hoop
p. 239 noot 1: 14 *moet zijn*: 17
Achterflap: (1952-2021) *moet zijn*: (1952)

Senryu's versus haiku's

Ω *Waterwilg*

Waterwilg ofwel
Senryu noemde zich de
Japanse dichter²

Ω *Klankeenheden (1)*

Niet lettergrepen
maar klankeenheden maken
het Japanse vers

Ω *Klankeenheden (2)*

Sociaal en patiënt
drie lettergrepen maar maar
twee klankeenheden

Ω *Haiku's*

Haiku's gaan over
de volkomenheid van de
wereld en natuur

Ω *Senryu's*

Senryu's over
de onvolkomenheid van
de mensenwereld

Ω *Haiku versus senryu (1)*

De haiku beschrijft
de puurheid, de senryu
de gewone mens

Ω *Haiku versus senryu (2)*

De haiku was van
de adel, de senryu
van en voor het volk

Ω *Haiku versus senryu (3)*

Zo verheven als
de haiku zo platvloers is
soms de senryu

Ω **Senryu (1)**

Overgang: niet meer
rood en nat maar nog steeds mijn
allergrootste schat

Ω **Haiku (1)**

De wind blaast het blad
van de oude waterwilg
tot een nieuw gezicht

Ω **Senryu (2)**

Houd onze straat en
ons land zuiver van rokers
en complotdenkers

Ω **Haiku (2)**

Vlinders en vogels
maar geen mensen bevolken
een waar paradijs

Ω **Senryu (3)**

Als haar broekje zo
bescheten is vreest hij dat
hun bed dat ook is

Ω **Haiku (3)**

De vrolijke kraai
op de tak schijt een hoop op
dravende mieren³

Ω **Senryu (4)**

Zuchten en winden
verwaaien, zij ligt in hun
bed maar te draaien

Ω **Haiku (4)**

Hoor hoe tussen de
planten en de bloemen zacht
de bijtjes zoemen

Ω **Senryu (5)**

Hij mept de vlieg dood
die opsteeg van een drol en
neerstreek op zijn brood

Ω **Haiku (5)**

Een vlinder vliegt weg
pas als zijn vleugels droog zijn
en niet al eerder⁴

Ω **Senryu (6)**

Met wat biertjes op
wordt een senryu flauwer
dan de flauwste mop

Ω **Haiku (6)**

Maar een haiku reikt
hoger dan de hoogste top
met wat wijntjes op

Ω **Senryu (7)**

Schrijf een senryu
meteen op want hij blijft niet
hangen in je kop

Ω **Haiku (7)**

Een haiku heeft geen
leven als hij niet direct
wordt opgeschreven

Ω **Haiku Herman**

Ook Haiku Herman⁵
betitelt als haiku's wat
toch senryu's zijn

Ω **Senryu's (1)**

Niet alles is leuk
hij schraapt senryu's over
poep, seks en geneuk

Ω **Senryu's (2)**

Afgeschreven en
ten dode opgeschreven
blijft hij maar schrijven

Ω **Senryu's (3)**

Senryu's schrijven
is liefde hebben voor en
puzzelen met taal

Noten

- ¹ De eerste bundel, *Hier en nu – Senryu's*, verscheen enkele weken voor mijn verwachte dood. De oncologen hadden ongelijk en ik had nog wat langer tijd om nieuwe senryu's te schrijven: senryu's in reservetijd. Het manuscript van *Hier en nu – Senryu's* werd op 19 juli 2021 naar de uitgever gestuurd in de veronderstelling dat de auteur spoedig zou overlijden. De flapteksten waren daarom in de verleden tijd gesteld en op de achterflap stond 'Jan CM Willems (1952-2021).' Het boek kwam op 29 juli al van de pers en zou na mijn overlijden in de handel komen. Toen dat overlijden uitbleef, is het boek op 23 september 2021 vrijgegeven met de volgende mededeling op de website van de uitgever en in een begeleidend schrijven bij bestelde exemplaren: 'Half juli werd mij verteld dat ik uitbehandeld was en mijn toekomst beperkt zou zijn tot een aantal weken. Met hulp van uitgeverij SWP is toen razendsnel dit boek uitgegeven in diezelfde verwachting. Nu blijkt dat het einde zich minder snel aandient, wat op zich goed nieuws is. In overleg met de uitgeverij heb ik besloten mijn laatste boek vrij te geven en niet te wachten op het onvermijdelijke. Dat het in het boek lijkt alsof ik er niet meer ben, mag vreemd aanvoelen. Maar ook hier geldt de tegeltjeswijsheid dat van het concert des levens niemand het programma kent. – Jan CM Willems.'
- ² De 18e eeuwse Japanse dichter Karai Hachiemon gebruikte de schrijversnaam Senryu, wat waterwilg betekent.
- ³ Deze – naar zijn zeggen – haiku is geschreven door mijn broer (brief bij e-mail van 25 augustus 2021).
- ⁴ Deze haiku ontving ik van een vriend uit Ingber.
- ⁵ Herman van Rompuy, 'Europees president van de haiku.'

1

God, heelal, toeval

Ω **Liefde (1)**

Geloof, hoop, liefde
maar liefde is van die drie
het belangrijkste¹

Ω **Liefde (2)**

Ook al geloof je
niks, hoop je nergens op, als
je maar liefde kent

Ω **Liefde (3)**

Geen boeken vullen
zijn laatste dagen maar de
liefde van vrienden

Ω **Verdriet**

In de hemel ga
je kapot van verdriet om
wie je achterliet

Ω **Kinderverdriet**

Je bent mooi jarig
als kindercadeautjesdag
je verjaardag is

Ω **Ziel**

Is er iets mooier
in het hele heelal dan
de lach van een kind

Ω **Lichaam**

Is er iets mooier
in het hele heelal dan
Naomi Campbell

Ω **Geest**

Is er iets mooier
in het hele heelal dan
een gekoesterd boek

Ω **Drie-eenheid**

Ziel, lichaam en geest
geen grotere drie-eenheid
onder de hemel

Ω **Ochtendgebed**

Dank voor deze dag
dat ik schrijven en lezen
en liefhebben mag

Ω **Avondgebed**

Dank voor deze dag
voor de vrienden die ik zag
dat ik léven mag

Ω **Indianengebed²**

O Grote Geest, snoer
mijn mond tot ik een mijl in
buurmans schoenen loop

Ω **Kankergebed (1)**

O grote tumor
groeï niet te hard, laat even
mij nog in leven

Ω **Kankergebed (2)**

Laat mijn tumoren
verdwijnen, laat licht schijnen
voor de bedrukten

Ω **Sterfbedgebed**

Zeg het nu en niet
tegen dovemansoren
in een dichte kist

Ω **Crematie**

Als mijn gedachten
zijn verbrand, ben ik bij jou
in jouw gedachten

Ω **Oerknal (1)**

Zou de oerknal al
informatie bevatten
over een heelal

Ω **Oerknal (2)**

Zou aan de oerknal
een evolutieproces
ten grondslag liggen

Ω **Oerknal (3)**

Is de oerknal een
zaadje waaruit een heelal
groeit – zoals een boom

Ω **Oerknal (4)**

Ooit legt iemand de
oerknal uit, God stuur me dan
terug op aarde

Ω **Oerknal (5)**

De oerknal is een
natuurkundig fenomeen
dat nog duister is

Ω **Oerknal (6)**

Wanneer gaan we de
natuurkundige uitleg
van de oerknal zien

Ω **Oerknal (7)**

Miljarden jaren
al wacht en smacht God die de
oerknal heeft bedacht

Ω **Godsgeloof**

Bisschop met tumor
in rolstoel, zijn godsgeloof
houdt hem op de been³

Ω **Mohammeds**

Al die Mohammeds
is dat niet lasterlijk voor
de ene Profeet

Ω **God (1)**

Voor theologen
blijft het gissen of God een
zee vol kan pissen

Ω **God (2)**

Met de mensen wil
je niet ruilen die God een
zee vol laat huilen

Ω **God (3)**

God dobbelt vele
miljarden jaren en zie
een mens op aarde

Ω **God (4)**

In het begin schiep
de vrouw de man en de man
schiep God en werd god

Ω **Gelovig**

Een gelovig man
verschoont geen luier en zijn
vrouw draagt een sluiert